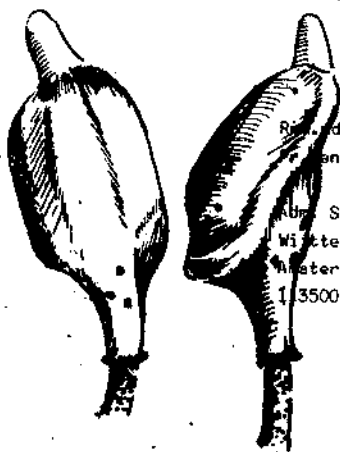

BUXBAUMIA

Mededelingen van de Bryologische
Werkgroep van de
Ned. Nat. Hist. Ver.

No. 3 Mei-Juni 1947.

Red. Adres. W. Meijer,
Kandrikkade 96, Zaandam.

Abt. S. Groenhuyzen,
Wittenbachstr 14 ""
Amsterdam-O. Gem. giro
13500) 6 183.

VAN HET BESTUUR.

Op de vergadering van Zaterdagavond 26 April te Overveen werd tot bestuursuitbreiding besloten in verband met betere verdeling der werkzaamheden en verantwoordelijkheid daarvoor. S. Groenhuyzen werd penningmeester, en blijft evenals tot dusver de verzending van Buxbaumia verzorgen, onder voorwendsel dat we een oneven aantal bestuursleden moesten behouden, werd Sarkman vice-voorzitter.

Verder werd de datum van het herfst-weekend vastgesteld, zodat de leden er nu van tevoren rekening mee kunnen houden! Afgesproken werd het eerste weekend in November, dus 1 en 2 November, de herfstvacantie. Er was nu voorkeur voor een bryologisch onbekende streek, met name Montferland. Het bestuur zal trachten, daar goedkoop onderdak te verkrijgen.

Ook werd besproken of de Werkgroep een eigen bibliotheek aan zal houden, die uit schenkingen e.d. zal bestaan. Hiertoe werd besloten. De leden wordt verzocht overdrukken van hun publicaties hiervoor te reserveren. Een andere werkzaamheid, die van grote betekenis kan worden voor de groep is het karteren van onze Nederlandse mossen volgens IVON-systeem. Afgesproken wordt, het materiaal hiervan naar Dr. van der Wijk te sturen. Nieuwe "noklijstjes" wachten nog even tot de nieuwe nomenclatuur een rustpunt gevonden heeft. Voorts werd de door het bestuur ingestelde mogelijkheid van abonnementen à f. 2.- per jaar goedgekeurd, betalingen bij Gem. Giro, Amsterdam postgirorekening 13500 bestemd voor S. Groen-

huyzen, Wyttenbachstr 14 "1", Amsterdam-O. Gem.giro G 183.

Tenslotte bedankt het bestuur W. van Dijk voor het beschikbaar stellen van zijn huis voor de vergadering.

Mossenexcursie in de duinen bij Vogelenzang en Aerdenhout.

door J. Jr. Barkman, W. D. Margadant en Wm. Meijer.

Onze excursie van 26 en 27 April was opgezet voor overnachting in Vogelenzang. Financiële-practische redenen maakten de laatste week een verandering in de organisatie nodig, waardoor de deelnemers allen bij kennissen, familie of N.N.V. leden sliepen. In verband daarmee was als vertrekpunt van de Zaterdagmiddag-excursie de treinstation Heemstede-Aerdenhout afgesproken, waar Margadant, Roskam, Rita Jonker, Meyer, Agsteribbe, Groenhuyzen en van der Wijk bijeenkwamen. Eerst lokte een Iepenlaan ten Zuiden van de halte, lopende van het buiten Boekenrode naar de Leidsevaart. Een Bruggetje met *Tortula muralis* en diverse muurkorstmossen was geen langdurige hinderpaal, maar de Iepenlaan zelf wel. De stammen zaten stampvol met *Frullania dilatata* en *Homalothecium sericeum*. Geruime tijd was de excursie hier bezig, in overeenstemming met de aankondiging bezongden Barkman en Meyer zich hier aan bryosociologie door het maken van 3 opnamen. De ongekildigen, die doorliepen, misten daardoor de registratie van *Tortula papillosa*, die op een enkel plekje tussen *Tortula laevipila* zat en van de 2e vondst in Nederland van het lichentje *Normandina pulchella* (te vondst op beuken in het Liesbos bij Breda, waar het echter uitgestorven schijnt te zijn), het is een ev-atlantisch-mediterrane soort.

Hier zijn de opnamen. 3 opnamen op één oude stam van *Ulmus campestris* var. *suberosa* in bovengenoemde laan, M4-41-31, Diam. op 1m hoogte 70 cm., hoogte boom 18 m., kroonbasis op 6m., kroondiam. 15 m., kroon zwak centripetaal met vrijwel horizontale takken en neerhangende uiteinden. Boom in rij langs O - W lopende laan met 2 rijen bomen, onderl. afstand 11m. Op zandige humus, *Querc.-Carp. stachyetosum* (Fluitekruid-variant).

- Opn. 432. 0,5 - 2m. hoog, Z-zijde, 80°, opp. 45 dm²
 433. 1 - 1.8m. hoog. Z.W. zijde, 80°, opp. 25 dm²
 434. 1 - 2m. hoog. N.O. zijde, 100°, regenbaan 30 dm²

Opname nummer	432	433	434
"Schors"laag	10%	20%	2%
<i>Frullania dilatata</i>	2.1-2.f	+1	+2
<i>Normandina pulchella</i>	+2	+1	-
<i>Cladonia cf. coniocraea</i>	-	2.2 ^o	-
Moslaag	60%	25%	25%
<i>Tortula laevipila</i>	3-4.f	+1.f	-
" " <i>papillosa</i>	1.2	-	-
<i>Orthotrichum affine</i>	1-2.f	+1.f	-
<i>Dicranoweisia cirrata</i>	+2	+2	2.2-3 ^o
<i>Zygodon viridissimus</i>	+2	-	-

<i>Hypnum cupressiforme</i> var. <i>resupinatum</i>	2.3	2.3	+2 ^o
<i>Lepraria</i> sp.	-	-	1-1 ^a
<i>Physcia tenella</i>	r-1	-	-

f = met sporogonen, a) op de moszoden woekereend.

432 is een fraai *Syntrichietum laevipilae*, 433 een degeneratievorm, 434 de *Dicranoweisia cirrata* facies, typisch voor de regenbaan. Deze facies werd nog veel mooier gezien op de Iepen langs de Bekslaan in Vogelenzang (een hele streep *Dicranoweisia* langs de stam tot meer dan 5m. hoog, juist in de regenbaan).

De anderen bereikten de strook binnenduin, waar een serie buitens op ligt. Aan de mosflora was duidelijk waar te nemen, dat dit terrein ontkalkt was, *Pohlia* (*Webera*) *mutans*, *Dicranum scoparium*, *Polytrichum juniperinum*, *Aulacomnium androgynum* wijzen allen althans op oppervlakkige verzuring. Dat deze geen extreme waarden bereikte, bleek bijv. uit *Polytrichum formosum* en *Pseudoscleropodium purum*. Een mooie vondst was een *Campylopus*, kennelijk geen *flexuosus*, met veel kapsels. Met de determinatie hiervan werd, volgens zijn wens van de vorige excursie, Agsteribbe opgescheept. Het was *C. fragilis*, hoewel het teleurstellend was, dat niet alle blaadjes het kenmerk van een paar rijen laminacellen langs de gehele nerf (verschil met *pyriformis* volgens Limpriicht) vertoonden, echter was materiaal van andere herkomst daar ook niet consequent in. Ook werden hier *Atrichum* stengels gevonden met meer dan 1 kapsel uit de top, er werd toch maar *undulata* van gemaakt, daar andere stengels uit het polletje normaal waren en de vorm der kapsels niet afwijkend was.

Hiermee was de middag al een eind opgeschoten en werd in snel tempo in de richting Overveen gewandeld, waar van der Wijk en Agsteribbe voor het eten verwacht werden. De anderen maakten een omtrekkende beweging om Elswoud, na eerst even het laatste restantje van een eertijdse rijke groeiplaats van de Gele ~~moos~~ gezien te hebben.

De zandweg, die door de Duitsers met gruis verhard is en netjes van Vollenhoveaan heet, maar door inboorlingen nog steeds Doodweg wordt genoemd, was het volgende rustpunt. En niet zonder reden: behalve de meeste reeds genoemde boommossen groeiden hier *Madotheca*, maar ook andere soorten (elders ook *Eurhynchium Stokesii* op stammen) vertoonden sterke vorstschade, die in een droog voorjaar natuurlijk niet gemakkelijk ingehaald kan worden. Het beeld van deze kurkiepen bleef min of meer gelijk, Kraantjelen was voor de meesten aanleiding om uit te blazen of zich moed in te drinken voor de rest van de wandeling, Meyer en Margadant wilden echter persé nog *Radula* vinden en bleven doorzoeken, ze hebben die soort niet gevonden, maar wel iets, dat de laatste deed uitroepen "Cryphaea", en dat een demonstratieve reactie ontlokte aan het drinkende gezelschap: ze stonden moeizaam op, steunden tegen de dichtstbijzijnde boom en riepen terug "Radula, Antitrichia, Leptodon."

Geen der beide partijen wist de andere echter te bewegen, om te komen kijken en toch hadden beiden natuurlijk ongelijk: het "gemakkelijke" gezelschap vond inderdaad *Radula* (*Homalothecium* facies van *Syntrichietum laevipilae*. *Hom. sericeum* 5.5, *Zygodon vir.* 1.2, *Radula complanata* +2). *Cryphaea* was onjuist, een nerf ontbrak, de hun top afstaande *platyphylla*, *Leucodon sciuroides*, benevens *Graphidaceae*. Voor *Madotheca*,

blaadjes waren kleiner dan 1 mm, de cellen kort, dus was de naam *Habrodon perpusillus*, nieuw voor Nederland, een soort met een zeer typische atlantisch-mediterrane verspreiding, die tweeds vondst op het Europese continent ten Noorden van de Alpen en de Franse gebergten (Middel-zegebied, Portugal, Zuid-Frankrijk, Groot-Brittannië en Bergen in Noorwegen.) Het bezit van broedkorrels doet vermoeden, dat de soort nog wel meer te vinden is. Zoals de soortnaam al zegt, is het geen opvallende verschijning. *Orthotrichum stramineum* en *Rhynchostegiella algeriana* cf. var. *scabrellum*, die Meyer op deze bomen in October 1946 verzamelde werden nu niet gesignaleerd.

De volgende dag was het verzamelpunt de Bekslaan bij Vogelenzang. Versterkt met onze gastheer W. van Dijk werd deze iepenaan doorsnuffeld, wat de reeds genoemde boommossen opleverde, behalve *Radula* en *Habrodon*.

Het Bos te Vogelenzang werd met het oog op de tijd niet bezocht, hoewel er een kleine kans is, dat de legendarische *Thamnum* uit de literatuur er ergens groeit, slechts enkele "grepen" uit de mossen werden er genomen.

Daarna kwam eindelijk het volle duin, geologisch gesproken het jonge duinlandschap, dus kalkrijk. Hierwachte ons de laatste deelnemers Vergouw. In het begin werd halt gemaakt op de uitgetrekte grijze velden van *Rhacomitrium canescens*, met sporenkapsels, die evenals de veelvuldige korstmossen aanduidt, dat het zand hier oppervlakkig iets ontkalkt is, waarschijnlijk ongeveer tot neutrale reactie.

De kalkminner en zandbinder *Tortula ruralis* var. *arenicola* groeide hier ook, aangevonden, dat blootkomend zand toch kalkrijk genoeg is. Noordhellingjes vertoonden meteen typische elementen als *Rhytidiadelphus triquetrus* en *Hylocomium splendens*.

Een meer of minder geformeerde "cross country" volgde hierop, onderbroken bij de eerste stuifkuilen in vastlegging (balsempopels), waar ook prompt *Tortella flavovirens* en *Ditrichum flexicaule* var. *densum* gesignaleerd werden (de laatste werd trouwens ook eerder reeds gezien) en vastgelegd in de volgende opname.

Na 00 A.W. duinen, Zegveld M 3-58-12 rand van stuifkuil in vastlegging + 20 m + N.A.P., 1 m², + 10° O.helling, kalkrijk zand; nagenoeg onbesucht.

Kruidlaag	10%	Moslaag	80%
<i>Corynephorus canescens</i>	1.2	<i>Tortella flavovirens</i>	4.4
<i>Sedum acre</i>	+1.2	<i>Ditrichum flexicaule densum</i>	3.2
<i>Cerastium amidecandrum</i>	1.1	<i>Tortula ruralis</i> v. <i>arenicola</i>	+2
<i>Saxifraga tridactylitis</i>	+1	<i>Ceratodon purpureus</i>	1.2
<i>Phleum arenarium</i>	1.1	<i>Cladonia foliacea alpicornis</i>	+2
<i>Viola tricolor</i> var. <i>maritima</i>	+1	" " spec.	+2
<i>Erophila verna</i>	1.1		

Hieruit blijkt, dat dit gerekend mag worden tot het Duinstertjesgezelschap, het *Tortulek-Phleum arenariae*, dat in het v. o. jaar de meeste en interessantste duinvegetatie omvat: frisse witte balsempopels van Kandelaartje op rood-vertakte steeltjes, priedelkleine Vroegeling, lila-blauwe Vergeetmijnistjes en Veldereprijsjes, vrolijke Driekleurige vicolletjes (misschien ook het duinvicolletje, *V. rupestris*, dat van Dijk ons bracht), later

felgele Muurpeper, ross Reigerstek en groene oolindertjes van *Zanddodagras*, met gele meeldraadjes; het verschil tussen vochtige en droge toestand van deze associatie is dank zij de sterke hygroscoopiteit van de *Tortula* en de *Tortella* enorm, de eerste is droog slechts een bruin dun stengelietje, de tweede slechts een opgekronkeld onaanzienlijk stel blaadjes in het dand.

Het volgende mossenverzamelpunt was het Voessendelletje, een der weinige plekken in dit duin waar water aan de oppervlakte komt zonder drinkwaterleiding te heten. nl. een stuifkuil, waarachtig na de aanleg der kanalen uitgestorven tot vlak boven een on-doorlaatbare veenbank. Treurig was echter de aanblik, doordat alle berken halfweg gekapt waren, ze liepen echter weer uit, wat met het naburige, eveneens tijdens de oorlog gekapte berkenbos niet het geval was. Mosjes echter uitstekend, rond het poeltje *Amblystegium serpens* met ertussen hoogstwaarschijnlijk *Riccardia incurvata*, als tenminste een holle thalusbovenzijde daarvoor doorslaggevend is.

Op de N.helling ten Z. van de vallei groeiden veel interessante mossen. *Lophocolea bidentata* s.s., en *heterophylla*, *Fissidens adianthoides*, *Tortula subulata*, de laatste 3 met kapsels en een nieuweling voor de meeste deelnemers, *Campyllum chrysophyllum*. Opmerkelijk was de pol Gagel (*Myrica Gale*) in het dalletje, vermoedelijk aanduiding, dat een plantenliefhebber hier een pol met een of anders zeldzame soort en toevallig ook lavende dalen van deze struik uit de duinen ten Noorden van Bergen heeft uitgezet.

Hierna werd het voor de meesten tijd om huiswaarts te keren ondanks een verleidelijke belofte van *Pleurochaeta*-vindplaats. Slechts Meyer en Barkman konden zich permitteren met Margadant mee te gaan.

Natuurlijk werd ook deze laatste etappe niet in één stuk afgelegd. Een Noordhelling bij het Krome Schusterkanaal zag er té veelbelovend uit. Inderdaad groeide er *Didymodon rubellus* (tegenwoordig *D. recurvirostra*). Hier werd *Campyllum chrysophyllum* met n. alg. *Campyllum* herkend, er stond *Camptothecium* met kapsels; een mos werd er van verdacht, de naam *Rhynchostegium megapolitanum* te dragen, *Eurhynchium striatum* was er wonderlijk genoeg aanwezig (de niet uitgesproken verdenking *Loeskeobryum* bleek onjuist), een soortentijst werd opgemaakt en daarbij bleek er niets meer of minder te groeien dan *Encalypta streptocarpa* (= *E. contorta*).

Het eindpunt van de tocht was de groeiplaats van *Pleurochaeta* vlak bij het rechte Schusterkanaal. Hier aangekomen, begon Margadant ijverig talrijke *Tortella*-polletjes met te maken, de blaadjes gingen nergens verder dan achttien omhoog, ondertussen zag Barkman weer een een grote pol zeer typische *Encalypta streptocarpa* onder diens vingers, Meijer plukte wat losse stengelietjes weg, deze natgemaakt bleken inderdaad *Pleurochaeta squarrosa* (blaadjes bijna naar beneden gehaakt) te zijn, er was echter maar zeer weinig van. Nog wat snuffelen bracht weer *Campyllum chrysophyllum* aan het licht, een var. van *Brachythecium rutabulum* werd door Barkman gearresteerd. Meijer wilde al weer weggaan, maar hield de anderen nog gezelschap en vond toen nog maar even *Encalypta vulgaris* var. *apiculata* met sporenkapsels! Dit is de 2e vondst in de duinen, de eerste is van J. Zandstra uit Duin- en Kruidberg in het begin van de oorlog.

Niet gezien werden op deze excursie *Lophozia excisa*, *Rhodobryum roseum* (bij de Oran-

jekom) en *Cirriophyllum piliferum* (onder Kardinaalsmuts bij "Schuil en Rust"), de laatste twee soorten vanwege het feit dat we hun groeiplaatsen niet bezochten.

Soortenlijst excursie Aerdenhout/Vogelzang 26/27 April 1947.

Afkortingen vindplaatsen en opgave IVON-hok.

A.W. - Amsterdamse Waterleidingduinen.

Be - Bekslaan Vogelzang,	M3-58-24	Vol - Vollenhovel (Doodweg) Aardenhout
Bo - Boekenrode Aardenhout,	M4-41-31	M4-41-11
K - Kraantjeloek Overveen,	M4-31-33	Vos - Vossendel A.W. M3-58-14
Kr-Sch - Kromme Schusterkanaal, A.W.	M3-58-13	Vander betekent a - algemeen en z.a. zeer algemeen.
R.Sch - Rechte Schusterkan. A.W.	M3-58-11	

H E P A T I C A E. *Cephalozia* spec.: Bo; A.W. - *Frullania dilatata* (L.) Dum.: za. op iepen, Be, Bo, K, Vol; ook op populieren, A.W. - *Lophocolea bidentata* (L.) Dum.: Vos. - *L. heterophylla* (Schrad.) Dum.: za. boomstammen, ook N.hellingen A.W. - *Madotheca platyphylla* (L.) Dum.: Vol. - *Metzgeria furcata* (L.) Dum.: a. - *Radula complanata* (L.) Dum.: K. - *Riccardia* cf. *incurvata* Lindb.: Vos.

M U S C I. *Amblystegium serpens* (Hedw.) Br. eur.: za. bomen en bodem. - *Atrichum undulatum* (Hedw.) P.B.: binnenduinrandbossen a. - *Aulaacomnium androgynum* (Hedw.) Schwaegr.: Bo enz. - *Barbula convoluta* Hedw.: A.W., wegranden en enkele steilwandjes in N.hellingen A.W. - *B. unguiculata* Hedw.: Be. - *Brachythecium albicans* (Hedw.) Br. eur.: Bo, A.W. a. - *Br. putabulum* (Hedw.) Br. eur.: za., var. *turgescens* Limpr.: R.Sch. (det. Barkman). - *Br. velutinum* (Hedw.) Br. eur.: K. - *Bryum argenteum* Hedw.: a. - *B. bicolor* Dicks.: Be. - *B. capillare* Hedw.: a. op bomen, ook op de grond (Vogelz. Bos). - *B. cf. pendulum* (Hornsch.) Schimp.: Be. - *Calliergonella cuspidata* (Hedw.) Loeske: Bo. - *Camptothecium lutescens* (Hedw.) Br. eur.: Kr.Sch., c. sporog. - *Campylium chrysophyllum* (Brid.) Bryhn: Kr. en R.Sch., Vos. - *Campylopus fragilis* (Turn.) Br. eur.: Bo. - *Ceratodon purpureus* (Hedw.) Brid.: za. *Climacium dendroideum* (Hedw.) W. et M.: boe grond en N.hellingen A.W. - *Dicranella heteromalla* (Hedw.) Schimp.: Bo, Be. - *Dicranoweisia cirrata* (Hedw.) Lindb.: a. - *Dicranum scoparium* Hedw.: za. - *Didymodon recurvirostris* (Hedw.) Hook. et Tayl. (*D. rubellus* Br. eur.): a. W. a. in steilwandjes in N.hellingen, R.Sch., Pannelaed. - *Ditrichum flexigule* (Schleich.) Hampe: Kr.Sch., var. *densum* (Br. eur.) Paris: a. in A.W. - *Engelypta streptocarpa* Hedw. (*E. contorta* (Wulf.) Linb.): R. en Kr.Sch. - *E. vulgaris* Hedw. var. *apiculata* Wahlenb. (ook: Br.germ.): R.Sch., c. sporog. - *Eurhynchium Stokesii* (Turn.) Br. eur.: a. - *E. striatum* (Hedw.) Schimp.: Kr.Sch. - *Fissidens adianthoides* Hedw.: Vos, Kr.Sch., c. sporog. - *Funaria hygrometrica* Hedw.: Bo, Vos. - *Grimmia pulvinata* (Hedw.) Sm.: Bo, R.Sch.

Habrodon perpusillus (De Not.) Linb.: K. - *Homalothecium sericeum* (Hedw.) Schimp.: za. op bomen. - *Hylocomium splendens* (Hedw.) Schimp.: N.hellingen A.W. a. - *Hyponum cupressiforme* Hedw.: a, var. *lacunosum* Brid. (var. *elatum* Br. eur.): za. A.W., var. *respinatum* (Wils.) Br. eur.: Bo. - *Leptodictyum riparium* (Hedw.) Warnst.: Be. - *Leucodont sciuroides* (Hedw.) Schwaegr.: Be, Vol. - *Mnium affine* Bland.s.l.: a. - *M. Hornum* Hedw.: binnenduinrand z.a. - *M. cf. rugicum* Laur.: Panneland A.W. - *M. undulatum* Hedw. v.a. - *Orthotrichum affine* Brid.: Be, Bo. - *O. diaphanum* Brid.: za. op bomen en beton. - *Plagiothecium*

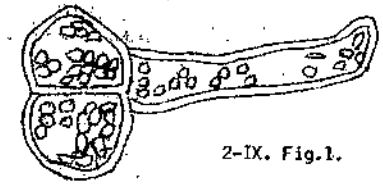
um denticulatum (Hedw.) Br. eur. s.l. a. - *Pleurochaete squarrosa* (Brid.) Lindb. *Polytrichum formosum* Hedw.: Bo. - *P. juniperinum* Hedw.: a. - *P. piliferum* Hedw. a. - *Pseudoscleropodium purum* (Hedw.) Fleisch.: za. A.W. div. plaatsen c. sporog. - *Rhacomitrium canescens* (Hedw.) Brid.: a. A.W., c. sporog., f. *subepilosa* H. Müll.: A.W. - *Rhynchostegium confertum* (Dicks) Br. eur.: K. - *R. cf. megapolitanum* Br. eur.: Kr.Sch. - *Rhytidadelphus squarrosus* (Hedw.) Warnst.: a. - *Rhyt. triquetrus* (Hedw.) Warnst.: a. N.hellingen A.W. - *Tortella flavovirens* (Bruch) Broth.: a. in atoufkuilen en steilwandjes in N.hellingen A.W. - *Tortula laevipila* (Brid.) De Not.: a. op bomen. - *T. muralis* Hedw.: bakstenen en beton za. - *T. papillosa* Wils.: Be, Bo. - *T. ruralis* Hedw. var. *arenicola* Braithw.: A.W. za. - *T. subulata* Hedw.: N.hellinkjes A.W. - *Pohlia nutans* (Hedw.) Lindb. (*Webera nutans* Hedw.): Bo. - *Zygodon viridissimus* (Dicks.) R. Br. var. *occidentalis* (Carr.) Malta: op bomen a., bij K. in compacte banen.

L I C H E N E S. (Hier worden slechts enkele markante soorten vermeld.)
Aneptohia ciliaris Ach.: Be, Bo. - *Diploschistes serripus* (Ach.): R.Sch. - *Normandia pulchella* Borr.: Be.

Over de broedkorrel-ontkieming bij Suidmos.
(*Calypogeia Tridomania*)

De afspraak was dat wij in "Buxbaumia" de mossen niet alleen vanuit "systematisch-floristisch" gezichtspunten zouden bekijken, maar ook eens aandacht aan meer algemene morfologische en fysiologische eigenaardigheden van onze troestelplanten zouden schenken.

Gedachtig daaraan wil ik heel in het kort eens iets vertellen over de manier waarop bij *Calypogeia* uit de broedkorrels jonge levermoesplantjes ontstaan. Door uit-zaaien op compacte pas uitgegraven, dus nogal steriele turf, is dat naar mijn ervaring gemakkelijk na te gaan. Na enkele weken was een gedeelte van de broedkorrels ontkiemd. De eerstgevormde cel bleek reeds een rhizoid te zijn. (fig. 1).

2-IX. Fig. 1.

In de volgende 3 à 4 weken was in de cultuur de op-eenvolging van 4- en 8-cellig stadium waar te nemen. De rangschikking der cellen was zodanig dat een vlak protonema van 2 cellen breedte ontstond, dat alles waarschijnlijk door middel van een tweekantige topcel. (Fig. 2). Nog meer rhizoiden begonnen nu op te treden. Zelfs een kerndelingsstadium nl. een anaphase werd in vivo waargenomen!

De proef begon in begin September. Vóór de winter hadden de calypmatjes, de protonema's zich ontwikkeld. Half Januari werden de eerste jonge plantjes, stengel-tjes met blaadjes van een paar cellen groot, waargenomen! Fig. 3 laat daar iets van zien. Het protonema gedeelte is hier nog duidelijk te onderscheiden. Blijkbaar was de topcel in een driekantige overgegaan want er waren drie rijen van blaadjes in aanleg waar te nemen. De theorie is dat de topcel naar drie kanten cel-

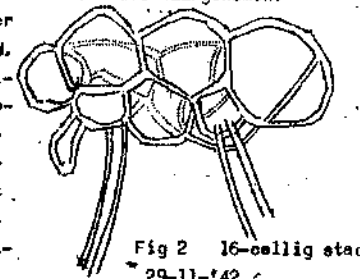

Fig 2 16-cellig stadium
29-11-'42

len afsnoert, drie celstrengen dus, waarbij dan aan elke rij blaadjes ontstaan. Het hele proces werd in een twaalfstal tekeningen vastgelegd.

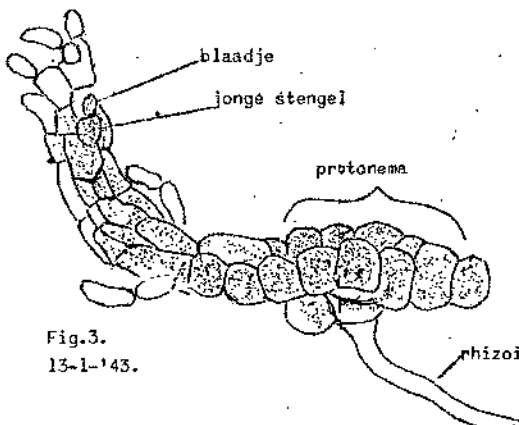

Fig. 3.
13-1-'43.

Het was een aangenaam en boeiend werkje om de celstamboom van zo'n protonema na te gaan. Volgens Goebel (Organografie der Pflanzen) verloopt de sporeontkieming geheel analoog aan de broedkorrelontwikkeling. Een spoor schijnt morfologisch dus gelijkwaardig te zijn aan een broedkorrel!

Nog een ander proefje werd met broedkorrel dragende Calypogeia uitgehaald. Een aantal exemplaren rijkelijk met broedkorrels aan hun top werden "onthoofd" en de knopjes uitgelegd op turf, om te zien hoe

de broedkorrels zouden ontkiemen als ze nog in samenhang verkeren met het stengeltje of eigenlijk met de sterk gereduceerde blaadjes aan de top van het stengeltje. Nu, ze bleven rustig in knoedels aan de stengeltje zitten, terwijl het vegetatiepunt in een heel dun stengeltje doorgroeide. De onderste blaadjes waren daarbij sterk onregelmatig vertakt en ingesneden. (Fig. 4), de laagste droegen broedkorrels. Naar boventoe ontstonden blaadjes die steeds meer op de normale gingen lijken. De bladorganisatievorm ging het blijkbaar weer winnen van de "neiging" tot de onregelmatige broedkorrelvorming. Van de broedkorrels ontkiemde er intussen nog geen enkele! Of hier sprake is van remming Wel mogelijk, maar wie zal zoieft aantonen Wij zien dus wel, dat bij zulk werk interessante verderstreckende problemen gaan opdoemen.

Wim Meijer.

Uit de plaatselijke werkgroepen.

A. Wageningen.

Bijeenkomsten.

gedurende het winterseizoen 1945-'46 werden, evenals in 1943-'44 regelmatig 14-daagse bijeenkomsten gehouden op het Centr. Instit. voor Landbouwk. Onderzoek. Er waren een 12-21 deelnemers. De werkzaamheden bestonden uit het determineren van speciaal daarvoor meege-

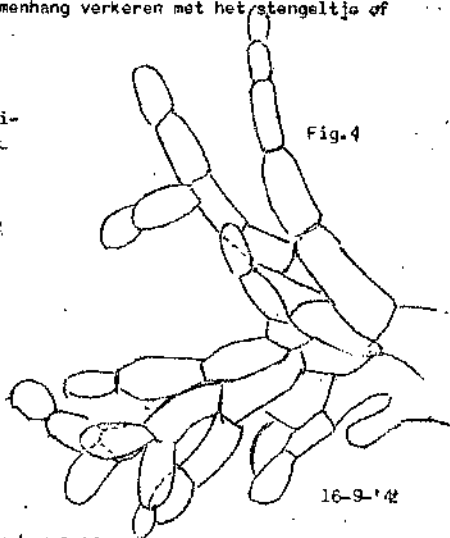

Fig. 4

16-9-'44

gebrachte mensen, wat door gezamenlijk werken veel gemakkelijker ging. Het merendeel bestond uit gewone mensen, waarvan het determineren toch in sommige gevallen enige moeilijkheden met zich meebrengt. Doch ook een aantal zeer interessante vondsten werd gedetermineerd, met name Orthodicranum montanum, Cinclidotus fontinaloides en Pogonatum urnigerum, soorten, waarvan na de vorige eeuw geen vondsten gepubliceerd zijn.

Enkele geslaagde excursies voltooiden het geheel.

Bij het aanbreken van het zomerseizoen werden de bijeenkomsten gestaakt, in verband met de grotere werkzaamheid van en aan hogere planten.

Wij brengen onze dank aan den directeur van het C.I.L.O., die ons direct toestond in het gebouw bijeen te komen.

Excursie naar De Hoge Veluwe.
(nationaal mossenpark)

(Excursie Bryologische Werkgroep N.N.V., Kring Wageningen, op 23 Maart 1947).

Het doel van deze excursie was in de eerste plaats het constateren van de toestand der zandsteenblokken van het nooit gebouwde museum op de Hoge Veluwe. Het resultaat was de ontdekking dat er nog een groot aantal blokken ligt en dat geen der zeldzame en interessante mosjes vermist werd, zoals wij eerst dachten.

De 5 deelnemers troffen elkaar bij de betonmuren van dit ongeboren museum. Een inspectie daarvan leverde op: Bryum capillare en -argantum, eventueel met de langharige vorm; Tortula muralis, Orthotrichum anomalum, Grimmia apocarpa en -pulvinata op alle verticale wanden; op de horizontale bovenkant bijna uitsluitend de twee Grimmia's, voorzover er mos groeide. De Noordwand was uiteraard het interessantste, er groeit Didymodon rubellus en Tortella, misschien T. tortuosa, op een met zand volgestoven richel, Zygodon viridissimus (natuurlijk de var. occidentalis), die meestal op bomen te vinden is, en een kleine Orthotrichum, die nog gedetermineerd moet worden. De Zuidwand leek veel minder op te leveren, slechts het gewone stel, maar in de schaduw van een paar eikjes bevonden zich, behalve Hypnum cupressiforme een aantal stengelskroten van een bekende uit de uiterwaarden, nl. Leskea polycarpa, wat ons ten eerste verbaasde, daar die droge omgeving hoog op de Franse Berg toch wel sterk af lijkt te wijken van een uiterwaard-boom, waar zij bovendien slechts zelden boven het overstromingsniveau komt. Waarschijnlijk is dit dus niet zozeer een kwestie van droogte als wel van kalk. Weelderig was de stand overigens niet: 2 stengeltjes hadden groeiende toppen.

De volgende etappe betrof de zandsteenblokken in het Eikenbosje ten Noorden van de betonmuren. Spoedig werd, behalve Seligeria recurvata, die op beschaduwde wanden van een groot aantal der blokken groeit, ook een plukje Ptychomitrium polyphyllum gevonden; dit was dus een verblijvende vondst, daar een vorige expeditie, die het wegvoeren van vele blokken moest constateren, door regen en vroeg invallende duisternis er niet in geslaagd was, deze soort terug te vinden. Later werden op een andere plaats nog enkele stenen met polletjes van deze "rots"bewoner gevonden.

Van de andere mossen der blokken volgt hier een opsomming: Lophocolea bidentata, Cephaloxiella spec., Amblystegium serpens, Aulacomnium androgynum, soms om herkennen moeilijker te maken, zonder broedkorrels, Brachythecium populeum, Brachythecium rutabulum, F van Camptothecium lutescens, die rustig over oude stengels

ook in *f. robustum*, *Brach. velutinum*, *Bryum argenteum*, *Camptothecium lutescens*, *Ceratodon purpureus*, *Dicranoweisia cirrhata*, *Dicranum scoparium*, alsmede een vorm, die sprekend op majus lijkt, maar geen sporenkapsels draagt en dus niet met zekerheid te determineren is, hoewel anatomische kenmerken op een vorm van scoparium zouden wijzen, *Eurhynchium Stokesii* en *striatum*, *Grimmia apocarpa* en *pulvinata*, *Hylocomium splendens*, *Hypnum cupressiforme*, *Mnium hornum*, *Plagiothecium* of *denticulatum*, *Pleurozium Schreberi*, *Polytrichum commune* en *-piliferum*, *Ptilium crista-castrénsis* (slechts een vorige maal door Staal waargenomen), *Rhacomitrium canescens*, die in de omringende zandverstuiving veel voorkomt, maar steeds zonder sporenkapsel, draagt op de stenen overvloedig kapsels, *R. fasciculare*, *R. heterostichum*, op een plaat met kapsels, misschien ook de var. *obtusum*, die zeer lastig van *fasciculare* is te onderscheiden, *R. lanuginosum*, *Rhynchostegium confertum*, *Rhytidia delphus loreus* en *-triquetrus*, *Thuidium tamariscinum*, *Pohlia nutans*.

Daarna kwam het tweede doel der excursie: verzamelen van Sphagna. De Delense was stond inderdaad vol, zowel met water als met submerse Sphagna. Zoals gewoonlijk in dergelijke heipoolen waren de ondergedoken soorten slechts *S. cuspidatum* en de vorm *obasum* uit de subsecundum-groep; langs de rand groeide echter overvloedig *S. palustre*, gemengd met *Calliergin stramineum*, waarvan echter ook wel een zuiver polletje te vinden was. Uit de laatste Sphagnum-soort zouden we op kunnen maken, dat het milieu hier nog niet extreem zuur is. Wel is dit waarschijnlijk het geval met een erosie-dalletje ten Zuiden ervan hier vonden we tenminste *S. recurvum*, *papillosum* (in het veld te herkennen aan oude kapsels), en zelfs *S. magellanicum*; langs de randen ervan *S. compactum*, zowel in kussenvormige als in losse groeiwijze, wat waarschijnlijk samenhangt met de lichthoeveelheid op de standplaats.

Het erosiedal zelf, dat water ontvangt van een groot stuk hei van de Hoge Veluwe bij Hoenderloo, voerde nogal wat water af, het fietspad, dat er als een dammetje doorheenloopt, had het water opgestuwd en dit liep er in een brede laag overheen, om aan de andere kant met een compleet miniatuur-watervalletje zijn weg te vervolgen. De verdere gang ervan was eveneens interessant: westwaarts ligt een stuifzandcomplex, het dal moest daarin wel doodlopen. Inderdaad was buitengewoon mooi te zien, hoe het stromende water in stuifzandkammen terecht kwam, om er te verdrinken in het zand; aan de ingang stroomde het er duidelijk zichtbaar naar binnen, maar een paar meters verder was er in het geheel geen water meer. Het had na het smelten der sneeuw nog veel hoger gestaan, getuige de "vloedlijntjes" van buntgrasstengeltjes, en een aantal andere kommen, die ook water opgevangen hadden.

Langs een stuk van het uitgestrekte vliegveld Deelen, dat ook een gedeelte van de Hoge Veluwe opgeslokt heeft, nl. met de van ver herkenbare dennenbosstrook "de Straal", en dat in plaats van de wijde hei van vroeger slechts dorre roggestoppel, brede start- en autobanen en muurbrokken van in elkaar-gegooide hangars te zien gaf, gingen we huiswaarts.

W.D. Margadant.

(met erkentelijkheid aan Ulla Witt, de ontdekker van het steenblokken-moedersdal, en Gerard Staal, die er veel interessante soorten vandaan wist te halen of terug te vinden met name *Rhacomitrium*.)

B. De Amsterdamse werkgroep.

Bijeenkomsten.

We ~~bieden~~ ondertussen in de welwillend ter beschikking gestelde mikrotoomzaal van de Hortus Botanicus een drietal bijeenkomsten. Uit allerlei streken van het land werd materiaal bekeken. Noemen we slechts het voornaamste: Amsterdam (opgespoten terrein bij het Stadion) *Didymodon tophaceus*, *-luridus*, *Campylium polygamum*, *Drepanocladus aduncus*, *Bryum pendulum* en *-inclinatum* en *Riocardia pinguis*, hieronder verschillende soorten die alleen uit de vorige eeuw van Amsterdam bekend waren!

Van buiten Amsterdam o.a. een typische vorm met sterk omgebogen gladronde stengeltjes van *Calliergonella cuspidata* "var." *pungens* Schp. (Natuurmonumentje bij Loosdrecht), *Cephalozia* (*Cladopodiella*) *francisci*, (*Rhynchospora* veg. Voltherbroek bij Denekamp), *Drepanocladus revolvens* (hellingveentjes bij de Brunsummerheide), *Drepan. Sendneri* (Bunde), *Ditrichum flexicaule* (*Mesobromatum* Gerendal), *Campylium stellatum* var. *protensum* fo. *calcareo* Moenkem. c. spor. (Riesenberg, Zd-Limb.), *Cratoneurum filicinum* (spoelbalken haven van Leerdam) en een aantal interessante Belgische vondsten van Guus Roskam en Rita Jonker. Na de geslaagde excursie naar Crailo werd vooral *Barnula cylindrica*, *Campylopus* en *Moerckia* onder handen genomen.

De Heer Landwehr demonstreerde een aantal lichtdrukken van mossenafbeeldingen, waarvan de leden t.z.t. (à 15 ct. p. st.) duplicaten kunnen ontvangen.

Excursie naar de zandgraverij bij Crailo 19.4.47.

De verhalen over de floristische rijkdommen van de moerasjes en het Carbidterrein in een voormalige zandafgraving langs de spoorlijn tussen Bussum en Hilversum bij Crailo, brachten ons er toe, gedachtig aan de woorden van Beyerinck "alles is overal, alleen het milieu selecteert", met de Amsterdamse bryologen een excursie naar deze terreintjes te organiseren. Op een half uurtje sporens vanaf Amsterdam hebben wij op die enkele Zaterdagmiddag van de 19e April j.l. aardig wat vondsten gedaan.

De excursie begon tussen het voetbalveld en de spoorlijn ten Zuiden van het waterleidingsterrein. Op dit ruderaal zandterrein werden een aantal tamelijk algemene soorten gevonden, o.a. *Rhacomitrium canescens*, *Brachythecium albicans*, *Aulacomnium androgynum*, (gewoon op de grond) mooi met rode antheridiënbekers; *Polytrichum piliferum*, *Bryum caespiticium*, met oranje antheridiën, *Dicranum undulatum* en Zwart Engelenhaar (*Cephalozia*). Van hier ging het langs een afgebrand venig terrein met verkoolde Sphagnuuresten en zwartgeblakerde Grijsje Wilgen en Berkenboompjes. *Marchantia* was hier natuurlijk present. Het niet afgebrande gedeelte bleek groeiplaats te zijn van uitgestrekte *Veenmos-Haarmoskussens* met het gebruikelijke soorten sortiment van *Sphagnum palustre*, *-fimbriatum*, *-squarrosum*, en *-subsecundum*, *Aulacomnium palustre*, *Pohlia nutans*, *Cephalozia bicuspidata* en *Calypogeia Trichomania*.

Na deze inleiding begon de eigenlijke excursie op het kalkterrein. Al spoedig zaten we met zijn allen tegen één van de kalkheuveltjes te graaien in de glibberige kleiachtig aandoende kalksubstantie bezet door veel *Anisothecium rubrum*, diverse *Barbula* soorten o. a.

S. unguiculata, - fallax en -cylindrica, *Riccardia pinguis*, *Pellia Fabroniana* met z'n typische vertakking en hier en daar met rijpe sporogonen. Er begon al iemand iets van *Moerckia* te fluisteren toen hij met z'n loupe tussen de z.g. *Pellia* een glimp van perianthen met gewimperd in volucreum meende op te vangen. 't Was echter te mooi om waar te zijn, zodat er verder niet over gerept werd. Thuis onderzochten een aantal mensen hun materiaal eens nauwkeuriger op evt. *Moerckia* en toen bleek hij er inderdaad tussen te zitten en wel de soort met thalli van ca. 20 cellagen bij z'n middenrif en gekruide thallusrand: *M. Flotowiana*, de derde vondst van dit levermos in ons land!! (Vlieland en Turoshelling zijn de beide anderen). Absoluut kalkmijdend kunnen wij deze *Moerckia* hier echter niet noemen. Karl Müller beweert dat hij dat is.

Het tussen de kalkkruggen gelegen weiland was ook vol met kalk gestrooid. Het leverde nog een aantal vondsten op o.a. *Didymodon rubellus*, - tophaceus, de mooi rode *Bryum pallens*, nog wat *Barbula's*, overwegend *B. convoluta* en - ubiquitousen als *Funaria hygrometrica*, *Marchantia* en *Bryum argentatum*, die zich blijkbaar op dergelijk basisch terrein ook best thuis voelen.

De bodemstructuur en de mosflora had hier meer het karakter van sterk kalkhoudende klei dan van echte kalkbodem. *Brachythecium glareosum* var. *sericeum* Wrenst hier ook wel een interessante vondst zou zijn. Nadat wij in de nabijgelegen ijsbaan *Littorella* bekeken hadden, werd naar aanleiding van een vondst van *Fossombronia* met violette rhizoiden (waarschijnlijk *F. Dumortiera*), het zandig venig wallepje dat het kalkterrein met het meer Zuidelijk gelegen veentje verbindt, grondig onder handen genomen, letterlijk afgegrast.

Rijkelijk kapselende *Campylopus pyriformis*, mooie *Blasia pusilla*, *Webers annotina*, *Haplozia crenulata* en *Scapania irrigua* waren hier de leukste vondsten.

Tenslotte werd laatst genoemd vóór 't zwembad gelegen veenterreintje nog bezocht. Het bleek een rijke groeiplaats te zijn van *Campylopus flexuosus*. Met dit alles waren onze o verwachtingen niet teleurgesteld.

W. MEIJER

Lijst van de gevonden soorten.

M U S C I. *Anisoth. rubr.*; *Aul. andr.*; *Aul. pal.*; *Barb. convoluta*; - fallax, - unguiculata en - cylindrica; *Brachyth. alb.*; - rutab. en - salebrosum. *Bryum argent.*, - caesp., - inclinatum (det. Groenhuysen), - pallens. *Calliagonella cusp.*, *Campylopus flexuosus*, - fragilis en - pyriformis; *Catharinaea und.*, *Ceratodon purp.*, *Climacium dendr.*, *Dicranum scop.*, - und., *Dicranoweisia cirrata*, *Didymodon rubellus*, - tophaceus, *Drep. aduncus*, - fluitans, *Eurhynchium prael.*, *Fun. hydr.*, *Hypnum cupr.*, *Leptod. rip. var. longifolium*, *Mnium hornum*, *Pohlia annotina*, - cruda, - nutans, *Pleuroz. Schreb.*, *Polytrichum com.*, - form., - pil., *Pseudoaccleropodium purp.*, *Rhacomitrium lan.*, *Rhynchlosteg. megalopolitanum*, *Rhytidiad. squar.*, *Sphagnum subsecundum* var. *auriculatum*, - fimbriatum, - palustre, - squarrosum.

H E P A T I C A E. *Blasia pusilla*, *Calypogeia Trich.*, *Cephalozia bisp. cusp.*, *Cephalozia div. nog ongedet. vormen.* *Fossombronia cf. Dumortiera* (violette rhizoiden), *Lophocolea het.*, *Moerckia Flotowiana*, *Haplozia (Nardia) crenulata*, *Pellia Fabr.*, *Riccardia pinguis* en *Scapania irrigua*.

BOEKBESPREKING.

I

Miss M. Fulford, Ph.D., The Genus Bazzania in Central and South America, *Annales Cryptogamici et Phytopathologici*, ed. by Dr. F. Verdoorn, vol. III (Waltham, Mass., U.S.A., the Chronica Botanica Co.; Groningen, N.V. Erven P. Noordhoff, 1946; 175 p., 59 fig., prijs cartonnerd \$ 5,00).

Als eerste werk over Bryophyten in deze reeks (een voortzetting en uitbreiding van de vroegere *Annales Bryologici*) verscheen kortgeleden in de V.S. deze uitstekende monografie. Zij verdient de aandacht als eerste kritische revisie sinds het begin dezer eeuw van een groot levermossengeslacht voor geheel Midden- en Zuid-Amerika. Bij het doornemen van deze publicatie vallen vooral twee dingen op: de sterke reductie van het aantal soorten: van de 122 voor dit gebied beschreven species konden er 100 onderzocht worden en deze worden teruggebracht tot slechts 46 soorten. Het is wel merkwaardig, dat we de "lumpers" onder de bryologen steeds weer vrijwel alleen in Engeland en Amerika aantreffen. Goed "lumping" is helaas zeldzaam en heel wat minder eenvoudig en gemakkelijk dan het gebruikelijke "splitting". Ofschoon referent dezes niet competent is over de kwaliteit van de soortsgrenzen bij deze studie te oordelen, komt het hem voor, dat in elk geval objectief en kritisch te werk is gegaan. Ze vallen op de zeer heldere en sobere determinatietabellen en soortsdia- gnososen, evenals bij MacVicar en Dixon elk voorzien van een noot, die de verschillen met nauw verwante soorten kort releveert, zeer ten gerieve van den gebruiker. Ook de talrijke, zeer duidelijke afbeeldingen en de hele uitvoering van dit boek zijn voorbeeldig en doen door hun correctheid en soberheid prettig aan. Een welkome aanwinst voor de levermossystematiek.

J.J. Barkman.

II

Hepaticae of North America.

Part I-IV (*Ricciaceae-Porelloideae*) Nov. 1937 - Febr. 1946, Prijs \pm f. 30.- by T.C. Frye and Lois Clark. University of Washington, Seattle, Washington.

Deze degelijke levermosflora, waarvan nu alleen nog het *Lejeunea*-complex en de *Anthocerotales* ontbreken, is als een zeer waardevolle aanwinst van onze bryologische literatuur te beschouwen. Aangezien alle Nederlandse soorten (op *Scapania compacta* na) er in voorkomen is hij voor ons ook heel goed bruikbaar, geeft hij zelfs het voordeel van een dieper en wijder inzicht in de systematiek.

De flora beperkt zich niet tot enkel en alleen een aaneenschakeling van families (bij de folieuze *Jungermaniaceae* en onder families, analoog aan b.v. de onderfamilies bij de *Compositen*), geslachten en soorten, maar de verwantschapsbetrekkingen tussen deze eenheden zijn tevens in schema's aangegeven. In aanmerking genomen onze beperkte morfologische kennis (de structuur van de stengels, van de setae, de kapselwand, al die punten zijn tot dusver verwaarloosd), de grote leemten in onze kennis van de tropische levermossen en de armoede

aan fossiel-materiaal, zijn deze schema's natuurlijk sterk hypothetisch.

De geslachtstabellen zijn vooral bij de grote lastige geslachten ~~meer~~ door vergelijkende tabellen vervangen. De schrijvers zijn van mening, dat vergelijkingen beter zijn dan beschrijvingen bij het bestuderen der soorten. Ze geven de raad een bepaald aantal kenmerken bij de verschillende soorten onder de loupe te nemen.

"This type of comparison raises so many questions that it is not only keenly stimulating but in our experience is the best guide for the study of materials. Try it."

De s. Ortsbeschrijvingen op deze flora zijn uitvoerig en accuraat. Ze worden door duidelijke afbeeldingen speciaal van de systematisch belangrijke kenmerken begeleid, gevolgd door een resumé van het bekeken materiaal en een beknopt overzicht van de geografische verspreiding. We missen hier de kritische opmerkingen, die even de nadruk leggen op de verschillen met andere s. orten, één van de grote aantrekkelijkheden van MacVicar, maar daar staat tegenover dat je nu zelf meer aan het vergelijken moet gaan. Wij stellen ons toch eigenlijk veel te vaak tevreden met het alleen op naam brengen van soorten!

De soortsoopvatting van de schrijvers lijkt me vrij eng. Zou het b.v. niet wenselijk zijn om vormen als *Tritomaria exsecta* en *-exsectiformis*, *Chiloscyphus polyanthis* naast *-pallascens*, waarvan gebleken is, dat hun verschillenmerken (celgrootte en afmetingen van de hele plant) waarschijnlijk alleen op chromosomenverdubbeling berusten (Lorbeer) niet meer als afzonderlijke soorten te handhaven? Kunnen dergelijke zeer nauw verwante vormen niet als subspecies of variëteiten van één verzamelsoort opgevat worden? Het is in dit verband wel jammer, dat wij nog niets weten over de onderlinge kruisbaarheid van deze vormen.

Ook in deze flora worden voormalige subspecies als *Cephalozia Lammersiana*, *Calypogeia fissa* en *-Sphagnicola* nog als soorten gehandhaafd. Toch staan de auteurs niet geheel onkritisch ten opzichte van een sterk doorgevoerde fijne onderscheiding in soorten, die bijna niemand buiten de auteur zelf kan herkennen. Zo merken ze bij de groep der *Cephalozia*'s (waarvan Ch. Douin het monopolie had) op, dat de variaties en overgangen meestal onbekend zijn gebleven: "If only two collections of dogs were known, one a rat terrier and the other a greyhound, they would probably be described as separate species."

We wachten met spanning de laatste aflevering(en) en vooral ook de literatuurlijst van deze flora af.

UIT DE TIJDSCHRIFTEN.

BELGIE

P. DuVigneaud et C. Van den Berghen. Bulletin de la Société royale de Belgique t. 75, 1943.

a. Catalogue des hépatiques de la flore Belge.

We vinden hier 145 soorten uit 59 geslachten voor de Belgische levermosflora vermeld (bij ons ± 100 spec. 49 gesl.), waaronder zelfs een soort van vlak over de grens, in ons land: *Cladodiella fluitans* (Nees.) Buch. "Putte (Hollande), tourbe au Sphaignes". (Zie ook Verdoorn. Bijdrage tot de Nederl. levermosflora.) Als mediterraan atlantisch worden

beschouwd: *Calypogeia arguta*, *Lunularia vulgaris*, *Sphaerocarpus* en *Targionia*, bij ons Zuidlimburgers. Als soorten van de laagvlakte vermelden de schrijvers o.a.: *Pallavicinia tyelli* (bij ons hafrist), *Riccia crystallina* en *Ricciocarpus natans* (Vechtplassen). Tenslotte volgt dan een aardig overzichtje van de gezelschappen waarin levermossen voorkomen. We ontvingen van deze publicatie een exemplaar ten geschenke. Ter inzage te verkrijgen van S. Groenhuyzen.

b. Hépatiques rares ou nouvelles pour la flore belge. (zelfde tijdschr. en jrg.)

We maken uit deze publicatie op dat *Preissia* q., *Lunularia* vulg., *Riccardia sinuata*, *Blasia pusilla*, *Nardia geoscypha*, *Calypogeia Neesiana*, *Bazzania tril.*, *Ptilidium pulcherrimum*, *Trichocolea toment.*, en *Sphaerocarpus europaeus* Lorb. bij onze Zuiderburen nog maar weinig gevonden zijn.

c. P. Heinemann et C. van den Berghen.

Aperçu sur la végétation bryophytique de la forêt d'anlier.
Bulletin de la Société Royale de Botanique, 7 pag. 1946.

Een aantrekkelijke publicatie over een Eiken-berkenbos in de Ardennen. Uit de beschrijving maken we op dat het veel lijkt op onze Vijlense en Elzeterbossen bij Vaals. De mosvegetaties worden in deze publicatie plantensociologisch behandeld, epiphytengeselschappen zelfs aan de hand van opnametabellen. Deze publicatie is bij de red. ter inzage te verkrijgen.

d. C. van den Berghen. Les Sphaignes. Bulletin des Naturalistes Belges, no. 1-4, Jan-Apr. 1945.

Afzonderlijk 15 fr.
Een aardige pendant van ons *Sphagnum* en *Sphagnetum*. Wat meer sociologisch geïntereerd. De vele vormen van *Sphagnum subsecundum* worden niet als soorten erkend.

e. F. Demaret. Revision des especes belges de Sphagnum Dill. sous-section cymbifolia Lindb. Bulletin van de Rijkplantentuin te Brussel. Dl. XVI afd. 2 en 3, Dec. 1941.

Een uitvoerige discussie van de soortkenmerken en beschrijvingen van de diverse vormen. Alleen *Sphagnum palustre* wordt als soort gehandhaafd. *S. papillosum*, *-subbicolor*, *-magellanicum* en *-imbricatum* zijn volgens schrijver te variabel en te veel door overgangen verbonden om anders dan als ondersoorten beschouwd te worden. Deze stelling wordt in deze publicatie grondig door feiten gesteund!

U.S.A.

W.C. Steere. Gyroweisia tenuis in North America. Bryologist vol. 42. no. 1 Febr. '39.

De eerste vondst van dit mos in Michigan. Beschrijving en vergelijking met de gemakkelijk er meer te verwarren *Gymnostomum calcareum*. Met 31 uitstekende afbeeldingen! Daar beide soorten in ons land voorkomen voor ons een interessante publicatie.

b. W.G. Steere. Barbula in North America north of Mexico. Bull. of the Torrey Botanical Club 66; 93-119; Febr. 1939.

Grondige kritische revisie; 29 van de 68 "soorten" worden tot synoniemen van *Barbula* soorten gereduceerd, terwijl 19 bij andere geslachten worden ondergebracht. *Barbula vinealis*, die bij ons ook voorkomt wordt als de meest variabele soort beschouwd!

Van dezelfde auteur.

c. Tortula in North Am. North of Mexico.

Bryologist Vol 43; 1940.

Van de 68 "soorten" worden 20 als Barbula-species gehandhaafd, terwijl 16 namen synoniemen van Barbula soorten zijn, een deel hoort in andere geslachten thuis, de rest wordt geschrapt. De anatomische variabiliteit van sommige soorten in deze geslachten is een interessant verschijnsel waar de schrijver op wijst. Beide publicaties vormen weer een goed voorbeeld van de noodzaak van revisies en "lumping".

W.M.

Aanvulling ledenlijst.

P.J. den Dulk	Proefstation	Renkum.
W.Helle	Quellijnstraat 102	Amsterdam-Zuid.
K.J.W.Hansen	Nwe.Keizersgracht 50	Amsterdam-Centrum.
H.R.Maas Geesteranus	J.J.Viottastraat 5	Amsterdam-Zuid.
M.F.Mörzer Bruyns	St.Janskerkhof 3	Utrecht.
R.de Wit	Kijkduinstraat 66	Amsterdam-West.
Ulla Wit	Tapijtweg 4	Den Haag.
Dingeman Bakker	IJsselkade 21	Kampen.

Willen de mensen die in de vorige ledenlijst vermeld werden vanwege hun deelhebben aan de voormalige Bryologische Kring, maar die niet reageerden op de oproep voor de werkgroep in Natura, enig teken van leven geven, bijv. door zich op te geven bij Dr.v.d.Wijk (Goeman Borgjesiuslaan 20, Groningen) voor de hervatte rondzendingen

Oproep tot medewerking.

Ondergetekende zou graag van ieder die in ons land recente vindplaatsen kent van *Artichia curtispindula* of van *Cryphaea arborescens* (*Cr. heteromalla*), hiervan een nauwkeurige opgave ontvangen, teneinde deze voor een sociologisch onderzoek te bezoecken. Indien mogelijk tevens vermelden standplaats (boomsoort, boomtype, dikte boom, hoogte boven de grond, expositie enz.) en van de mossen die er bij groeien. Bij voorbaat mijn dank!

J.J.Barkman.

Kam.Onneslaan 21 Leiden.

UIT DE OUDE OOS.

De excursie van de voormalige Bryologische kring (26-4-42). Van het Ledig erf (Utrecht) langs de Kromme Rijn naar het landgoed "Rijnhuizen".

Al spoedig passeerden we een kleiig ruderaalterreintje (opgebaggerde rivierklei), dat begroeid begon te raken met een "Funarietum", d.w.z. bedekt was met grote, geelgroen glanzende velden van *Funaria hygrometrica*, rijkelijk fructificerend, daartussen ook wat *Physcomitrium pyriforme* fr. en *Marchantia polymorpha* alsmede grappige bolletjes van *Blauw-wierkolonies*.

De Kromme Rijn volgend passeerden we het bos "Amelisweerd", waar we op een beschadwd basalten muurtje aan de Rijn, *Metzgeria furcata* met één jong kapsel vonden. Op de aangroei *Rhytidiadelphus squarrosus* en *Thuidium tamariscinum*, aan de waterkant *Fissidens bryoides* fr. en *F.taxifolius*. (wordt vervolgd).